

Več ko še enkrat manjše nego Baško jezero je Klopinsko jezero v Podjuni (Baško jezero: 2,3 km², Klopinsko: 1 km²). Tudi Klopinsko jezero je jako ljubko in mnogo obiskovano. Leži, kakor rečeno, v Podjuni, torej v slovenski Koroški.

Baško jezero.

Še za polovico manjše nego Klopinsko je Rabeljsko jezero v Kanalski dolini (0,5 km²). Jezero leži skoro 1000 m nad morjem, zato ostane tudi poleti hladno. Ima tudi poleti komaj 10° C toplote in je zato za kopanje manj prikladno. Kanalska dolina spada pod Italijo.

Najdaljše je Vrbsko jezero: 18 km. Osojsko, Belo in Milštatsko jezero so skoro vsa tri enako dolga, namreč po 11 km. Najbolj globoko je Milštatsko jezero, namreč 140 m. Za njim sledi Belo z globino 98 m. Potem pride Vrbsko, ki je 85 m globoko. Osojsko jezero je 46 m globoko in Baško 29 m.

Ali ti je znana površina in globina izvenkoroških slovenskih jezer: Blejskega, Bohinjskega in Cerkniškega?

S. Kranjec:

L. 1000 na Jadranu — sadovi bratske nesloge.

Prvi hrvatski kralj Tomislav (910—928), ki je združil v svojih rokah vse hrvatske pokrajine, je utrdil tudi svojo oblast na Jadranu. Jadransko morje je bilo takrat res slovansko; hrvatska mornarica je vladala na njem in Benečani so plačevali hrvatskemu kralju vsako leto poseben davek, da so smeli brodariti in trgovati ob naših obalah. Tako je ostalo tudi za Tomislavovih naslednikov in zlasti kralj Štefan Držislav (969—995) je močno povzdignil hrvatsko državo. Kot zaveznik Bizantincev se je uspešno branil pred napadi makedonskega carja Samuela; v zahvalo je dobil od bizantinskega cesarja potrjeno upravo Dalmacije in pa dragocene kraljevske znake (krono, žezlo, plašč in zlato jabolko), s katerimi je bil kot prvi hrvatski vladar slovesno kronan za kralja Hrvatske in Dalmacije. Tudi z Benečani je živel v dobrih odnošajih in redno dobival od njih dogovorjeni davek.

Ko je Štefan Držislav l. 995 umrl, je zapustil državo svojim trem sinovom: Svetoslavu, Kresimiru in Gojslavu, da bi ji po starem slovanskem običaju pod vrhovnim vodstvom najstarejšega brata skupno vladali. Toda najstarejši — Svetoslav — je hotel vso oblast zase, mlajša brata sta seveda branila svoje pravice in iz žalostnega bratskega prepira se je hitro razvila še bolj žalostna domača vojna, Svetoslavu so pomagali Neretljani in napadali dalmatinska mesta, ki so stala na strani Kresimira in Gojslava. Ko so nekoč napadli Zader in odvedli štirideset meščanov v ujetništvo, so se užaljeni meščani takoj podvrgli Benetkam in pozvali še druga dalmatinska mesta, da se jim pridružijo. Ta so res sklicala zborovanje, kjer so njih zastopniki sklenili, poklicati na pomoč doža in priznati njegovo nadoblast.

Benetke.

Beneški dož je bil takrat Peter II. Orseolo (991—1009), odločen in prebrisan mož, ki ga po pravici smatrajo za prvega utemeljitelja beneške neodvisnosti. Z rodbinskimi zvezami in trgovskimi pogodbami si je znal dobiti na vseh straneh prijateljev, zlasti spretno pa je izrabil bizantinski strah pred Saraceni in dosegel v posebni listini, tako zvani »zlati buli«, od cesarja izredne pravice za beneško trgovino po vzhodnih deželah. Razumljivo je, da je mogočni dož občutil davek Hrvatom kot neprijetno breme in komaj čakal prilike, da bi se ga otresel. Koj po Držislavovi smrti je nehal davek plačevati in ko so nato začeli Hrvatje zopet napadati beneške ladje, je poslal dož nadnje šest bojnih ladij, ki so zavzele in oplenile otok Vis in odvedle njegove prebivalce v beneško ujetništvo. Kralj Svetoslav je nato vnovič zahteval po svojih odposlancih obljubljeni davek, toda dož jim je ošabno odgovoril: »Ne bom Hrvatom pošiljal davka po slih, ampak sam bom prišel in ga plačal!«

Tako je govoril, zanašajoč se na Zadar in druga dalmatinska mesta, ki so nasprotovala kralju Svetoslavu, pa tudi na svoje prijateljstvo z Bizantinci. Dalmacija je bila pravno še vedno del bizantinske države. Zato se je obrnil dož na bizantinskega cesarja Vasilija II., ki se je takrat s težavo branil pred napadi Bolgarov, proseč ga, naj bi mu izročil v varstvo in upravo dalmatinskih mesta in otoke, češ, da so ogrožena od državljanske

vojne na Hrvatskem. Cesar mu je rad ustregel in sedaj se je dož z njegovim dovoljenjem in še od dalmatinskih mest samih pozvan odpravil osvajat Dalmacijo. Na vnebohod, 9. maja l. 1000, je odjadral z velikim brodovjem iz Benetk proti Gradežu, kjer je prejel patrijarhov blagoslov, nato se je obrnil k Istri in prišel mimo Poreča in Pule na otok Osor. Tu so ga slovesno sprejeli meščani in mu prisegli zvestobo, nekateri so ga tudi spremili naprej v Zader, kjer so se mu poklonili poleg domačinov tudi zastopniki Krka in Raba. Hrvatski kralj Svetoslav je žalosten gledal odpadanje svojih podanikov in ker zaradi domačih zmed na oborožen odpor ni mogel misliti, je skušal se z dožem pogoditi. Ta je pa samozavestno odklonil vsako pogajanje in se spravl celó nad hrvatski Biograd, ki se je moral ukloniti sili in priseči zvestobo dožu. Isto je stori tudi Trogir, kjer je doža pozdravil izdajalski Kresimir in sklenil z njim zvezo zoper brata Svetoslava ter izročil dožu lastnega sina Štefana za talca. Iz Trogira je šel dož v Split in sprejel od meščanov prisego zvestobe, ki so mu jo kesneje po odposlancih prisegli tudi Dubrovčani. Povsod je imel Orseolo lahko delo, le hrabri Neretljani so se drznili malo ovirati njegov zmagovalni pohod, zato pa je s silo zasedel njihova otoka Korčulo in Lastovo.

Vrnivši se domov v Benetke, si je nadel Peter II. Orseolo še naslov »vojvoda (dož) Dalmacije« in res je bilo videti, da je hrvatska država za vselej odrinjena od morja. Domača nesloga je naenkrat uničila dvestoletno hrvatsko premoč v Jadranu. Zasedena mesta in otoki so zagotavljali Benečanom varno trgovsko pot ob naši obali in spomin na Orseolov pohod so slavili kot glavni državni praznik beneški, praznik »poroke« Benetk z morjem. Vsako leto na vnebohod se je dož ukrcal na sijajno opremljeno »zlato ladjo« (»bučintoro«) in se odpeljal v spremstvu najvišjih dostojanstvenikov in inozemskih poslanikov, med zvonjenjem zvonov in grmenjem topov skozi vrste okrašenih palač in ladij ven na odprto morje, kjer je vrgel vanj zlat prstan, rekoč: »S teboj, o morje, se poročamo v znak večnega gospodstva nad tabo!«

Vranjić — male Benetke pri Solinu.

To gospodstvo je bilo pa zaenkrat le kratkotrajno. Hrvatska država je morala težiti na Jadran in že sam kralj Kresimir III. (1000—1030), ki mu je bil Peter Orseolo pomagal na prestol, je po zgodnji smrti svojega zaveznika jel napadati beneško posest v Dalmaciji. Veliki dož je umrl že l. 1009 in njegov sin Oton Orseolo ni bil dosti podoben očetu. Moral je

prepustiti dalmatinska mesta deloma Hrvatom, deloma pa Bizantincem, ki so po zmagi nad carjem Samuelom uveljavili zopet svojo premoč na Balkanu, le otoki v Kvarneru so še ostali Benečanom. Zoper Otona Orseola je kmalu nato izbruhnil v Benetkah upor; bil je z vsemi sorodniki vred izgnan in sedaj se je vrnil na Hrvatsko k očetu tudi nekdanji talec, kraljevič Štefan, oženjen s hčerjo Petra Orseola, Hicelo. Kot Štefan I. je vladal l. 1030—1058 Hrvatom in si prizadeval, dobiti od Bizantincev Dalmacijo nazaj. Spočetka ni imel sreče, kasneje so mu pa izročili Bizantinci upravo Dalmacije, edino Zader so obdržali Benečani.

Popolnoma je pa obnovil hrvatsko oblast v Jadranu Štefanov sin in naslednik kralj Peter Kresimir IV. (1058—1073) — vnuk istega doža Petra II. Orseola. Rojen in vzgojen v Benetkah, je bil dober diplomat in znal doseči od Bizantincev, da so mu okrog l. 1070 odstopili svojo Dalmacijo, ki je postala sedaj šele zares hrvatska. Ko je pridružil svoji deželi tudi Neretljansko z vsemi otoki, je mogel ponosno zapisati, da je »vsemogočni Bog na kopnem in na morju razširil hrvatske državne meje« in v isti listini imenovati Jadran »naše dalmatinsko morje«.

KAPITANOVA POVÊD

Stražarji! Vsak »Stražar« mora
vedeti, znati, povedati vsakomur

Začasni poslovnik Pomladka Jadranske straže.

(Dalje.)

Člen 9. Za odbor Pomladka podpisujeta načelnik ozir. podnačelnik in tajnik ozir. blagajnik. Za svoje dopise sme Pomladek uporabljati okrogli pečat, kakor ga predpisuje O. O. Pečat hrani glavni poverjenik JS na zavodu.

Člen 10. Odbor voli občni zbor z navadno večino glasov, in sicer hkrati ves odbor z oznako dela.

Volitve se vrše ali po listkih ali z vzklikom, ako pristaneta na to dve tretjini na obnem zboru navzočih članov, na večjih zavodih se volitve vrše po delegatih v smislu člena 6.

Člen 11. Občni zbor se more sklicati vsako leto dvakrat:

a) meseca maja zaključni, ki obravnava poročilo o delovanju, izglasuje razrešnico in voli novi odbor;

b) meseca oktobra — otvoritveni, na katerem se določi delovni program.

Občni zbor razpravlja tudi o splošnih zadevah Pomladka. Sklepa vedno z navadno večino. Vrší se, če je zastopana vsaj ena tretjina članov, ali osebno ali po delegatih v smislu čl. 6.

(Dalje.)

Pomorska biblioteka Jadranske straže.

V svrhu razširjenja propagande za naše morje in Primorje je Izvršni odbor Jadranske straže sklenil izdajati letno gotovo število koristnih knjig, ki naj bi med narodom vzbudile močno pomorsko zavest in prepričanje, da je morje velike važnosti za naš narod in državno življenje.

Prva zbirka knjig izide v začetku decembra t. l. in bo vsebovala sledeče knjige:

1. Ferdo Šišić: Predvojna politika Italije in postanek londonskega pakta.
2. Djirometa Hubert: Življenje našega Jadrana.
3. Jadranski: Zader in okolica.
4. Vlado Ivelić: Spomini iz pomorskega življenja.
5. Johan Bojar: Poslednji viking.

Naročnina znaša Din 70.— letno, ako bo ista plačana v celoti do 1. decembra. V slučaju, da se naročnina ne bi plačala, se zviša na Din 80.— Na račun naročnine je treba pri naročilu plačati Din 20.—, ostanek pa do 1. decembra t. l., ker se bodo knjige sicer poslane po povzetju. Denar je vpslati vnaprej. Naročnino sprejema Oblastni odbor Jadranske straže v Ljubljani, Tyrševa cesta 1a-IV.